

**OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTEKÓW W WARSZAWIE**

**KARTA EWIDENCYJNA ZABYTEKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA**

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V X Y Z

Nr **MAZOWIECKIE**

1. Obiekt

ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z POLWARKIEM SZCZAWIN

2. Czas powstania

XVI-XVIII w.,
1830 r., - pocz.

3. Miejscowość

XX w. S Z C Z A W I N

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

Szczawin
p-ta Goworowo

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo ostrolęckie

gmina Goworowo

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Szczawin

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

województwo warszawskie

powiat Ostrolęka

8. Właściciel i jego adres

Agencja Własności Rolnej
Skarbu Państwa, Oddział w
Warszawie.

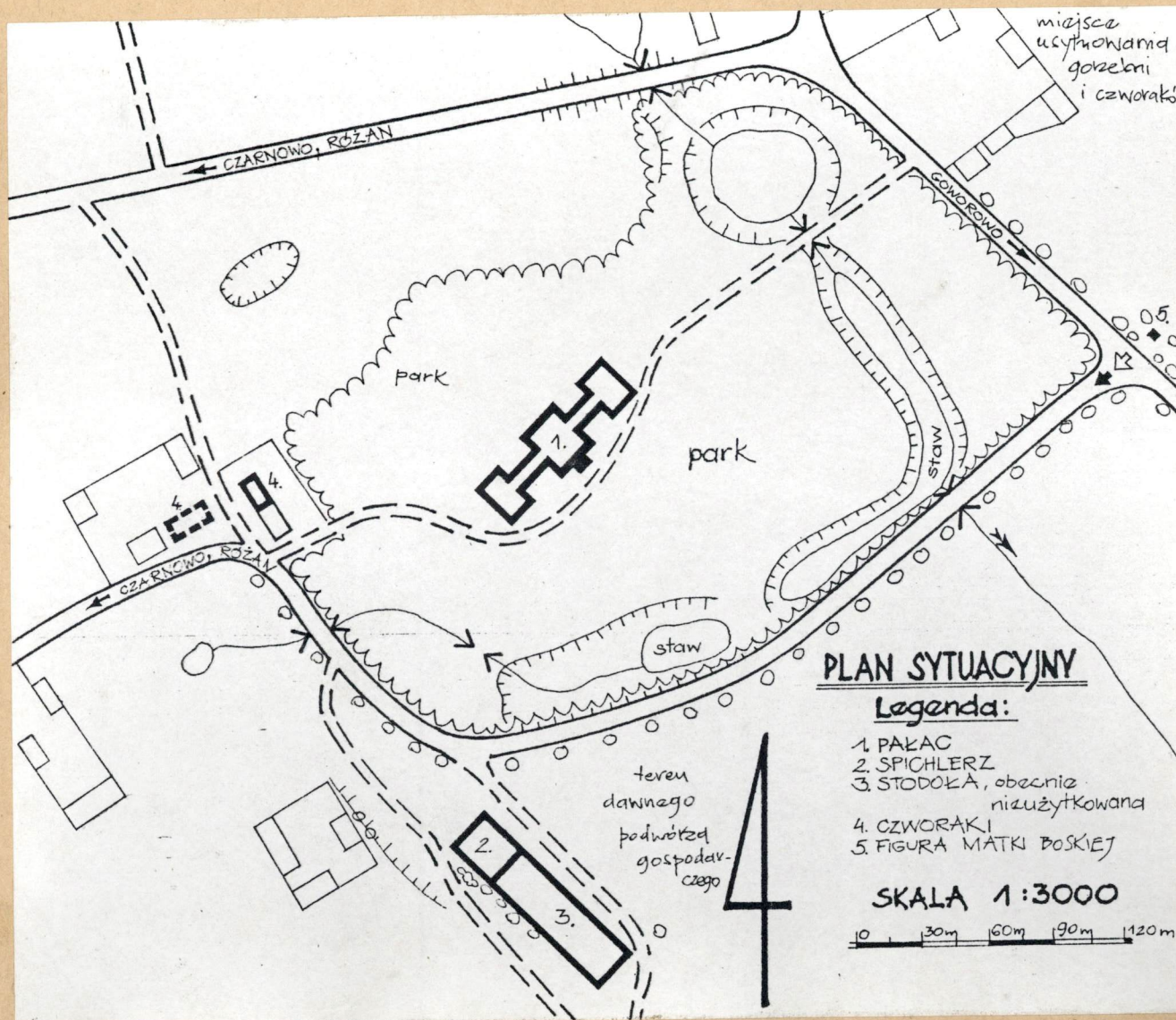
9. Użytkownik i jego adres

nieużytkowany

10. Rejestr zabytków

pałac: 27/ 15.01. 1962 r.

park: 105 data 10. 12. 1978

Pierwsza wzmianka źródłowa dotycząca Szczawina pochodzi z XVI w., i mówi, iż była to siedziba rodu Szczawińskich herbu Prawdzic. W połowie XVIII w. właścicielem Szczawina był Wojciech Kazimierz Przeradowski, starosta różański i makowski. Po jego śmierci w 1752 r., wdowa Bogumiła z Mostowskich Przeradowska, wyszła ponownie za mąż, za Antoniego Glinkę herbu Trzaska, podkomorzego łomżyńskiego. Po śmierci drugiego męża, w 1755 r., wdowa wykupiła Szczawin od spadkobierców Przeradowskiego i przekazała dobra swojemu najstarszemu synowi, Mikołajowi Glince. Od tego czasu, do wybuchu II wojny

Dawny majątek ziemski w Szczawinie położony jest na Mazowszu, w odległości około 25 km na południe od Ostrołęki i około 12 km na wschód od miejscowości Różan. Goworowo, w którym mieści się siedziba gminy, leży około 2 km na wschód od Szczawina. Teren, na którym usytuowane jest założenie i wieś jest dość płaski, przez Szczawin przepływa strumień, wpadający do rzeki Orz, lewobrzeżnego dopływu Narwi. Wieś otaczają pola uprawne i łąki, kompleksy leśne położone są w odległości około 4 km na zachód od Szczawina. Kępa parku stanowi istotną dominantę zieleni w pejzażu. Na założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem w Szczawinie składają się następujące elementy:

1. Zespół pałacowo-parkowy.
2. Podwórze gospodarcze.
3. Kolonia mieszkaniowa.

Założenie zachowane jest jedynie częściowo, znane jest jedynie usytuowanie poszczególnych elementów zespołu, ale nie położenie budynków, dlatego poza zespołem pałacowo-parkowym trudno określić kompozycję całego założenia.

Zespół pałacowo-parkowy, stanowiący część centralną dawnego

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa OK. 14 ha	16. Przeznaczenie pierwotne ogólno-rolne	17. Użytkowanie obecne nieużytkowany
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja <p>Pałac z rozpoczętym remontem, obecnie przerwany. Prace w obrębie podwórza gospodarczego i kolonii mieszkaniowej polegały głównie na rozbiórce. Stodołę częściowo zaadaptowano w latach 80-tych na oborę. Do spichlerza w tym czasie dobudowano przybudówkę.</p>		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <p>Stan zachowania szczątkowy, dawny układ gałości założenia nieczytelny.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zespół pałacowo-parkowy w stanie obrym, zachowany w pierwotnych granicach. Pałac z rozpoczętym remontem, park w części jedynie uporządkowany. - Podwórze gospodarcze zachowane szczątkowo, jedynie dwa budynki, nieznane położenie i wygląd pozostałych. Podobnie gorzelnia, wiadomo jedynie, w którym miejscu była położona. - Po kolonii mieszkaniowej pozostał jedynie poważnie zniszczony i przekształcony czworak. 	
		20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie <p>Dokończyć remont pałacu, uporządkować park, znaleźć użytkownika.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

- Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych ziem słowiańskich., pod red. F. Sulimierskiego, Warszawa 1890, T. XI, s. 821.
- Ewidencja parku dworskiego w Szczawinie., oprac. Janina Bloch, Warszawa 1978r., mps w PSOZ Ostrołęka.
- Dokumentacja historyczno-architektoniczna Szczawin, woj. ostrołęckie., oprac. Teresa Szyburska, Warszawa 1981 r., mps w PSOZ Ostrołęka.
- T. S. Jaroszewski, W. Baraniewski, Pałace i dwory w okolicach Warszawy, Warszawa 1992 r., s. 232 - 234.

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

25. Opracował

tekst mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec, X'94
imie, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec, X'94
imie, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec, X'94
imie, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowywania negatywów MNR Szreniawa

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO!

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

kart szczegółowych: 1
wkładki obiektowych: 1
wkładki razem: 6

1. Miejscowość SZCZAWIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ciąg dalszy punktu 12
----------------------------	---	---

ciąg dalszy punktu 12

światowej, Szczawin był własnością rodziny Glinków. Mikołaj Glinka piastował znaczące stanowiska, w 1817 roku został senatorem i kasztelanem Królestwa Polskiego. Poza Szczawinem posiadał także majątki: Kręgi, Gulczewo i część Rybna. W 1801 roku kupił majątek Zatory z murowanym pałacem i obrał go na swą siedzibę. Mikołaj Glinka ożenił się z Ludwiką Karską, i miał dwóch synów, starszy, Józef, po śmierci ojca, w 1825 roku, oddziedziczył Szczawin. Około 1827 roku w Szczawinie było 27 domów i 169 mieszkańców, funkcjonowała gorzelnia, prowadzono hodowlę bydła i owiec, a także eksplatowano pokłady torfu. Z postacią Józefa Glinki należy wiązać powstanie w Szczawinie reprezentacyjnego założenia pałacowo-parkowego. Do tej pory istniał tu jedynie drewniany dwór, na pewno był także folwark. Z inicjatywy Józefa Glinki, ożenionego z Marią, z Okęckich, w Szczawinie wybudowano pałac, około 1830 roku, według projektu architekta Adama Idźkowskiego. Po śmierci Józefa Glinki Szczawin oddziedziczył jego starszy syn Mikołaj, który posiadał także majątek Susk. Mikołaj Glinka, od 1890 roku, był prezesem Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Ufundował kaplicę grobową Glinków przy kościele parafialnym w Goworowie, wzniesioną w latach 1891-1897, i kaplicę na cmentarzu w Goworowie.

Dobra Szczawińskie, około 1885 roku, składały się z folwarków: Szczawin, Grodzisk, Ponikiew Wielka, Czarnów, i obejmowały 7701 mórg ziemi. Szczawin posiadał 456 mórg gruntów ornych

Wkładkę założył: mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec, X 1994
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR Szreniawa

i ogrodów, 58 mórg łąk, 108 pastwisk, 25 nieużytków. Istniało tu 6 budynków murowanych i 6 drewnianych, w uprawie stosowano 9-polowy płodozmian. Mikołaj Glinka miał dwóch synów, starszy, Antoni oddziedziczył Szczawin, młodszy, Władysław, Susk. Antoni Glinka ożenił się z Marią, z Okęckich. Około 1894 roku przeprowadzono gruntowny remont pałacu, a także uporządkowano park według projektu znanego planisty ogrodów, Waleriana Kronenberga. W wyniku I wojny światowej majątek uległ dewastacji, został spalony drewniany dwór. Ostatnim właścicielem Szczawina był Stanisław Glinka. W czasie II wojny światowej zarządcą majątku był Niemiec, Radke. W roku 1944 majątek poddano parcelacji. Na terenie zespołu pałacowo-parkowego i podwórza gospodarczego utworzono państwowe gospodarstwo rolne. W latach 50-tych PGR przekształcono na Spółdzielnię Produkcyjną. Następnie użytkownikiem pałacu i parku była szkoła podstawowa, która opuściła zniszczony pałac w roku 1977. Obecnie właścicielem pałacu, parku, pozostałości podwórza gospodarczego jest Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa Oddział w Warszawie. Rozpoczęto kapitalny remont pałacu, który niestety został przerwany.

1. Miejscowość SZCZAWIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ciąg dalszy punktu 13
----------------------------	---	---

ciąg dalszy punktu 13

układu kompozycyjnego, założony jest na planie zbliżonym do czworokąta, obwiedziony dookoła nitkami dróg. Podwórze gospodarcze usytuowane było w południowo-zachodniej części założenia, kompleks budynków gorzelni w części północno-wschodniej, a zabudowania służby folwarcznej w części zachodniej. Główna droga dojazdowa do zespołu wiodła od strony Goworowa, wjazd usytuowany był w narożu południowo-wschodnim, i wzdłuż granicy południowej parku, aleją wysadzaną lipami, wiódł na południowy-zachód. Na wysokości podwórza droga rozwidlała się, do pałacu, nadal wzdłuż granicy parku, prowadziła teraz w kierunku północno-zachodnim. Na wysokości pałacu, pod kątem prostym droga skręcała na podjazd pałacowy, a w kierunku zachodnim i północnym prowadziła do dawnych czworaków. Z pod elewacji frontowej pałacu, przez park, w kierunku północno-wschodnim wiodła aleja do głównej drogi (do Goworowa), na wysokości wylotu tej alei, po jej drugiej stronie usytuowany był kompleks zabudowań gorzelni.

Pałac w Szczawinie usytuowany jest w centralnym punkcie założenia, na osi północny-wschód, południowy-zachód. Jest to jeden z najpiękniejszych pałaców późnoklasycystycznych w okolicach Warszawy. Składa się z pięcioosiowego korpusu głównego i dwóch trójosiowych pawilonów bocznych, połączonych z korpusem prostymi galeriami. Na osi elewacji frontowej potężny, czterokolumnowy portyk toskański z trójkątnym frontonem. Całość pokryta spłaszczonymi dachami z szerokimi

Wkładkę założył: mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR Szreniawa

okapami. W kompozycji parku kluczową rolę pełni system stawów w części południowej i wschodniej, pierwotnie ze spiętrzeń płynącego tu strumienia utworzono pięć stawów, obecnie zachowane są trzy, nadal położone i obrosnięte zielenią bardzo malowniczo. Przed elewacją frontową pałacu i na osi elewacji ogrodowej położone są otwarte przestrzenie salonów ogrodowych, z pojedynczymi okazami drzew, obecnie zafałszowane nieco skupinami samosiewów. Wśród bogatego starodrzewia parkowego dominującym gatunkiem są lipy drobnolistne i jesiony wyniosłe (najstarsze egzemplarze tego gatunku rosną wzdłuż drogi, na krawędzi południowo-zachodniej parku). Oprócz tych dwóch gatunków w parku występują: brzozy brodawkowate, świerki pospolite, dęby szypułkowe, kasztanowce białe, klony. Zarysy dawnych alejek i położenie klombów są słabo czytelne. Teren dawnych sadów i ogrodów kwiatowo-warzywnych rozciągał się najprawdopodobniej w części północno-zachodniej parku. Podwórze gospodarcze usytuowane było w części południowo-zachodniej założenia. Zachowały się jedynie dwa budynki, połączone ze sobą boczną ścianą, spichlerz i stodoła, pochodzące prawdopodobnie z początku XX w., (opis spichlerza na karcie szczegółowej, stodoły na wkladce obiektowej). Pozostałe zabudowania usytuowane były zapewne na przeciw spichlerza i stodoły, i prawdopodobnie jakieś zamykały podwórze od południowego-wschodu. Z danych historycznych wynika, że musiały tu istnieć na pewno stajnie, obora i owczarnia. W tym miejscu jest teraz pole uprawne. Gorzelnia, usytuowana była w północno-wschodniej części założenia, nie zachował się po niej żaden ślad, stoją tu współczesne zabudowania.

Niestety niewiele także wiadomo o kolonii mieszkaniowej, zachował się jedynie czworak, w części

1. Miejscowość SZCZAWIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ciąg dalszy punktu 13, materiał ilustracyjny
----------------------------	---	--

ciąg dalszy punktu 13

przebudowany i w złym stanie technicznym, usytuowany w zachodniej części założenia, przy rozstaju dróg, nieopodal, według miejscowej ludności, usytuowany był jeszcze jeden czworak z budynkiem gospodarczym.

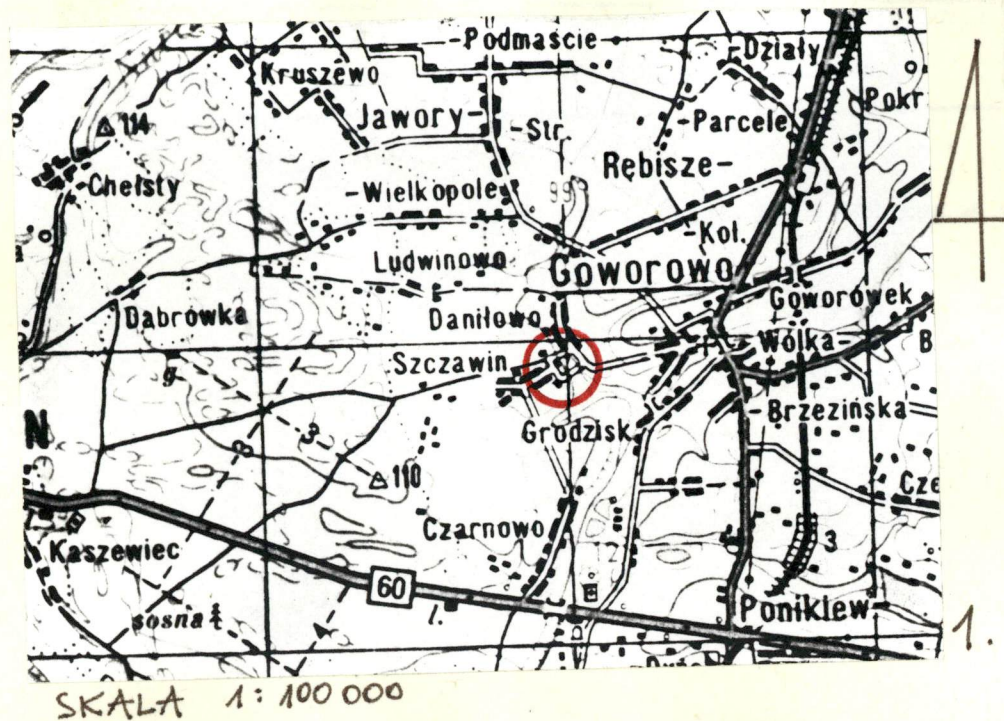
Założenie pałacowo-parkowe z folwarkiem w Szczawinie właściwie zachowało się szczątkowo, a najmniej wiadomo o jego folwarku, sądząc po architekturze spichlerza, mogły to być zabudowania interesujące, niestety powojenne dzieje, zmieniający się, państwowi użytkownicy, nie były dla nich łaskawe.

Dla zespołu w Szczawinie oprócz karty założenia opracowano dodatkowo kartę szczegółową spichlerza i wkładkę obiektową stodoły.

Wkładkę założył: mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR Szreniawa

Wzór ODZ 1978 r.

2.

3.

4.

1. Miejscowość SZCZAWIN	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) materiał ilustracyjny
----------------------------	---	---

5.

6.

7.

Wkładkę założył: mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec, X'94
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR Szreniawa

8.

9.

10.

11.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SZCZAWIN	ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	STODOŁA - opis, materiał ilustracyjny

Stodoła, wzniesiona w początkach XX w., usytuowana jest w południowo-zachodniej części założenia pałacowo-parkowego z folwarkiem w Szczawinie. Do jej północno-zachodniej elewacji bocznej przylega budynek spichlerza, elewacją frontową była zwrócona pierwotnie na północny-wschód. Obecnie dawne wrota zamurowano, a wejście znajduje się w elewacji szczytowej, południowo-wschodniej.

Stodoła **murowana** jest z kamienia, posadowiona na podmurówce kamiennej.

Wieżba otwarta, drewniana, konstrukcji mieszanej, wieszarowej, z dwoma wieszakami i zastrzałami, współcześnie tram podparty ceglanymi słupami w punkcie wieszaków.

Dach pokryty współcześnie papą.

Posadzka betonowa. **Wrota** oryginalne zamurowane, zamknięte były odcinkowo.

Wnętrze adaptowane było na oborę, obecnie nieużytkowane.

Budynek założony na **rzucie** wydłużonego prostokąta, jednoprzestrzenny, pierwotnie z trzema parami wrót przelotowych na osiach poprzecznych.

Bryła jednokondygnacyjna, przekryta dachem dwuspadowym o niewielkim kącie nachylenia połaci.

Ściany wzdłużne podparte szkarpami rytmicznie rozmieszczonymi.

Elewacje zmienione poprzez zamurowania wrót i wstawienie otworów okiennych. Pierwotnie elewacje wzdłużne trójosiowe, z rytmem jedenastu szkarp, z wąskimi wywietrznikami w kształcie krzyża

Wkładkę założył: mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR Szreniawa

łacińskiego. Elewacja szczytowa współczesna, z wrotami nie na osi.

Budynek posiada instalację elektryczną.

12.

13.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
SZCZAWIN	ZESPOŁ PAŁACOWO-PARKOWY Z FOLWARKIEM	materiał ilustracyjny, spis

14.

15.

16.

Wkładkę założył: mgr Małgorzata Jackiewicz-Garniec, X'94
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR Szreniawa

1. Plan orientacyjny.
2. Panorama zespołu - widok od pd-wsch.
3. Główna aleja dojazdowa - widok od strony wjazdu.
4. Kępa parku - widok od południa.
5. Pałac - elewacja frontowa.
6. Pałac - elewacja ogrodowa.
7. Aleja w parku - widok spod pałacu w kierunku północno-wschodnim.
8. Park - wnętrze północno-zachodnie.
9. Aleja na południowo-zachodniej granicy parku, widok od północnego-zachodu.
10. Stodoła - elewacja północno-wschodnia.
11. Stodoła - elewacja południowo-zachodnia.
12. Stodoła - elewacja południowo-wschodnia.
13. Stodoła - wnętrze, widok ogólny.
14. Czworak - elewacja południowo-zachodnia.
15. Czworak - elewacja północno-wschodnia.
16. Czworak - elewacja północno-zachodnia.
17. Figura Matki Boskiej przy drodze z Goworowa, na wysokości aleji wjazdowej do zespołu.

